

Τρόποι ενεργοποίησης της μαθητικής προσοχής κατά τη διδακτική διαδικασία

Ένας σημαντικός παράγοντας αποτελεσματικής διδασκαλίας είναι η δυνατότητα του εκπαιδευτικού να ενεργοποιήσει τη μαθητική προσοχή. Η προσοχή κατατάσσεται με βάση την ψυχολογία στις πιο σπουδαίες συνειδησιακές λειτουργίες. Προσέχει ο μαθητής κατά την ώρα του μαθήματος σημαίνει ότι διευθύνει την ψυχοφυσική του ενέργεια, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, στις οπτικοακουστικές εντυπώσεις που σχηματίζει, βλέποντας και ακούγοντας τον διδάσκοντα, και παραμερίζει από το κέντρο της συνείδησής του όλα τα άλλα βιώματα που προκαλούνται εκείνη την ώρα από διάφορους εξωτερικούς ή εσωτερικούς ερεθισμούς.

Η αξία της προσοχής είναι εμφανής κατά τη διδασκαλία διότι:

- ✓ διευκολύνεται η αντίληψη
- ✓ κατανοείται γρηγορότερα και ευστοχότερα ένα αντικείμενο μάθησης
- ✓ γίνεται αποδοτικότερη για τη διανόηση η μέθοδος της λογικής αφαίρεσης
- ✓ επιτυγχάνονται στερεότεροι συνειρμοί
- ✓ επιταχύνεται η πορεία των εντυπώσεων
- ✓ τα αισθήματα αποκτούν ένταση

Κινητοποιείται εντέλει η βουλητικο-νοητική υπόσταση του μαθητή και γίνεται αποτελεσματικότερη η διδασκαλία.

Είναι κατανοητό ότι δεν είναι πάντα εύκολο για τον διδάσκοντα να προσελκύσει και να διατηρήσει την προσοχή των μαθητών και τούτο διότι τα διδασκόμενα μαθήματα δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στα άμεσα ενδιαφέροντα των μαθητών ούτε στις δυνατότητες πολλών από αυτούς. Επιπλέον υπάρχουν κάθε στιγμή πολλά ανταγωνιστικά ερεθίσματα που διασπούν την προσοχή τους: θόρυβοι του δρόμου, σωματικά ή συναισθηματικά προβλήματα των μαθητών (πείνα, πόνος, κρύο, άγχος, ψυχολογικές εντάσεις εφηβείας), πνευματικός κάματος (το μάθημα της 7^{ης} ώρας). Το δράμα των μαθημάτων γενικής παιδείας της Γ' Λυκείου!

Η έλλειψη προσοχής εκδηλώνεται ως αφηρημάδα, νυσταλέα διάθεση, ανία, καταστάσεις αρνητικές για τη μάθηση. Επιπλέον η έλλειψη προσοχής από μέρους ενός μαθητή συνιστά μια πιθανή πηγή διαδιδόμενης έλλειψης προσοχής που εμπλέκει και άλλους, οπότε η κατάσταση ξεφεύγει....

Για την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών εφαρμόζουμε γνώσεις σύγχρονης παιδαγωγικής ψυχολογίας και διδακτικής. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις η επιστήμη επιβεβαίωσε θέσεις που ο κοινός νους και η βιοματική εμπειρία των εκπαιδευτικών είχαν πολύ πιο πριν διατυπώσει.

Προσέλκυση της προσοχής – τεχνικές:

Με την έναρξη του μαθήματος εφαρμόζουμε τεχνικές προσέλκυσης της μαθητικής προσοχής. Στόχος μας είναι να κερδίσουμε αρχικά την προσοχή των μαθητών και στη συνέχεια να τη μετατρέψουμε σε μαθησιακό ενδιαφέρον και ενεργό συμμετοχή στο μάθημα.

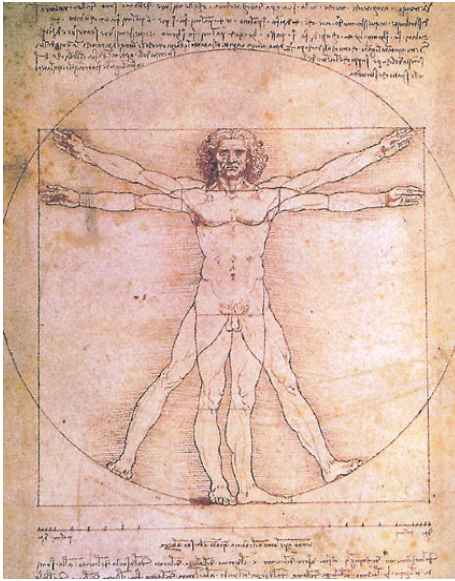
Στις τεχνικές αυτές εντάσσουμε:

- **«Τακτοποίηση» της τάξης:** Ο καθηγητής αρχίζει τις επίσημες διαδικασίες της τάξης, «τακτοποιώντας» πρώτα το σκηνικό για το μάθημα παρά μπαίνοντας κατευθείαν στο θέμα (το μάθημα είναι μία παράσταση): ελέγχει αν όλοι οι μαθητές έχουν τα βιβλία τους, τα απαιτούμενα υλικά-εργαλεία (στυλό, χάρακες) (αποδυναμώνει έτσι δικαιολογίες μαθητών για μελλοντική έλλειψη προσοχής, προφασιζόμενοι ότι ψάχνουν γι' αυτά) και ζητά από αυτούς να σταματήσουν να μιλούν. Απαιτείται τακτοποίηση θρανίων έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να έχουν οπτική επαφή με τον καθηγητή, ο οποίος πρέπει να είναι το σημείο εστίασης της προσοχής.

- **Γνωστοποίηση των διδακτικών στόχων** στην αρχή της ενότητας: η δήλωσή τους είναι ικανή να ενεργοποιήσει τη μαθητική προσοχή. (Σήμερα θα μάθουμε πώς.....). Πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια συγκεκριμένες ενέργειες, δραστηριότητες και προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης. Όταν ο εκπαιδευτικός δεν έχει καθορίσει τους στόχους της διδασκαλίας και της μάθησης, το μάθημα καταντά ανιαρό και βαρετό.

- Μπορούμε επίσης να εφαρμόσουμε και την τακτική του **καθορισμού ειδικής σκοπιάς** για τη θεώρηση του μαθήματος που θα ακολουθήσει. Για παράδειγμα πριν από την ανάγνωση ενός κειμένου (λογοτεχνικού, ιστορικού, πηγής) ζητάμε από τους μαθητές να προσέξουν ειδικότερα θέματα, τα οποία καθορίζουμε εμείς («να εντοπίσετε ή να υπογραμμίσετε στοιχεία σύγκρισης δύο προσώπων, βρείτε στοιχεία μυθοπλασίας, τα αίτια ενός ιστορικού γεγονότος»). Η αναζήτηση αυτών των στοιχείων καθιστά την ανάγνωση προσεκτικότερη.

- **Χρήση του αιφνιδιασμού**, στην αρχή της διδακτικής ώρας. Ο αιφνιδιασμός μπορεί να γίνει με την παρουσίαση ασυνήθιστων αντικειμένων ή ασυνήθιστου τρόπου προσέγγισης μιας ενότητας. Παράδειγμα: Λέμε στους μαθητές: «για το μάθημά μας σήμερα χρειαζόμαστε 1 Ευρό. Αυτό!» Θέτουμε τον προβληματισμό: «τι απεικονίζει η μία πλευρά του;»

«Αυτή!» «Δείτε την εικόνα!» «Γιατί είναι πάνω στο ευρό, τι συμβολίζει; Πού αλλού την έχετε δει;»

Διδάσκουμε έτσι τον **Βιτρούβιανό άνθρωπο του Λεονάρντο Ντα Βίντσι** (βλ. φωτογραφία), σύμβολο της Αναγεννησιακής τέχνης, (στο αντίστοιχο κεφάλαιο της Ευρωπαϊκής Ιστορίας). Είναι ο άνθρωπος με τις ιδανικές αναλογίες, ο εγγεγραμμένος σε τετράγωνο και σε κύκλο.

Βέβαια δεν προσφέρονται όλα τα μαθήματα για την τακτική αυτή.

Τρόποι διατήρησης της προσοχής:

Για να μετατρέψουμε τη στιγμιαία προσοχή στην αρχή του μαθήματος σε διαρκή προσοχή, θα πρέπει να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών για το διδασκόμενο αντικείμενο.

- Πώς μπορούμε λοιπόν να διατηρήσουμε την προσοχή;

• **Με λεκτικές παρωθήσεις**, οι οποίες έχουν σκοπό να δημιουργήσουν το ενδιαφέρον για τη μάθηση. Με τον όρο παρώθηση εννοούμε την εσωτερική παρακίνηση του μαθητή από μέρους του εκπαιδευτικού να ασχοληθεί ενεργά με το διδακτικό αντικείμενο. Η παρώθηση μπορεί να γίνει με άμεσο λεκτικό τρόπο: «πρόσεξε», «συμπλήρωσε», «συνέχισε» ή με έμμεσο τρόπο, όπου εκφράζουμε επιθυμία για περισσότερη επεξεργασία: «θέλω να σκεφτείτε καλά, διότι υπάρχει μία παγίδα στην άσκηση». Επίσης η χρήση φράσεων που τονίζουν τη σχέση του νέου αντικειμένου με παλαιότερα μαθήματα εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό (μέχρι τώρα έχουμε δει ότι...τώρα θα δούμε....».

Αρκετά συμβάλλει και η ποιότητα της φωνής μας, το ηχόχρωμα (όχι ομιλία προκλητική και ερεθιστική με στριγγιές και υψηλούς τόνους). Όταν οι μαθητές δεν προσέχουν πρέπει να αποφύγουμε να χρησιμοποιήσουμε την τεχνική της απειλής, η οποία δημιουργεί αρνητικές αντιδράσεις προς το πρόσωπό μας και το μάθημα. Προτιμότερη είναι η χαμηλόφωνη υπόδειξη σε ομάδα που δεν μας προσέχει.

- **Χρήση μη λεκτικών μηνυμάτων.**

Τα γλωσσικά μηνύματα συμπληρώνονται και παραστατικοποιούνται από παραγλωσσικά μηνύματα από τον εκπαιδευτικό [είναι η γλώσσα του σώματος: κίνηση ματιών, κίνηση σώματος (με το δάχτυλο στα χείλη σσςς, κίνηση της κεφαλής σε στάση άρνησης, βλέμμα αναμονής, επίμονο βλέμμα, σιωπή προσδοκίας)]. Αποφεύγουμε να καθόμαστε πάνω στην έδρα συνέχεια. Όταν είμαστε όρθιοι και περιφερόμαστε ανάμεσα στα θρανία, προσφέρουμε στους μαθητές ποικιλία ερεθισμάτων και τους αναγκάζουμε να κάνουν αισθητηριακές προσαρμογές και επομένως να μας προσέξουν. Έτσι η επικοινωνία μας μετατρέπεται από ακουστική σε οπτικοακουστική.

Το ζητούμενο όμως είναι να δημιουργήσουμε στους μαθητές τη διάθεση όχι της τυπικής υποχρέωσης αλλά της εσωτερικής ανάγκης για μάθηση, να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον τους προς τα αντικείμενα μάθησης. Σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζει η ποιότητα της διδασκαλίας και η διδακτική ικανότητα του εκπαιδευτικού.

- Πώς μπορούμε με τη διδασκαλία να συναρπάσουμε τους μαθητές και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον τους για τη νέα ενότητα;

- **Διάλογος - χρήση ερωτήσεων:** Με το διάλογο και την υποβολή εύστοχων ερωτήσεων διατηρούμε την τάξη σε κατάσταση συνειδητής συμμετοχής. Οι ερωτήσεις πρέπει να ενεργοποιούν όλους τους μαθητές, όχι μόνο τους καλούς και πρόθυμους (να είναι υψηλού και χαμηλού επιπέδου). Να είναι ερωτήσεις πέρα από το γιατί και πώς. Ερωτήσεις γνώσης, κατανόησης, εφαρμογής, ανάλυσης, σύνθεσης, αξιολόγησης (όλο το φάσμα της ταξινόμιας του *Bloom*).

Μπορούμε επίσης να ζητήσουμε με ερωτήσεις να ανακαλέσουν εκείνα τα στοιχεία της προηγούμενης γνώσης, τα οποία είναι απαραίτητα για την πρόσληψη του νέου διδακτικού αγαθού. Η δραστηριότητα αυτή δεν περιορίζεται σε απλή επανάληψη αλλά οφείλει να αναφερθεί στη συσχέτιση των δομικών στοιχείων της παλαιάς με τη νέα γνώση. Όπου φυσικά είναι εφικτό ενσωματώνουμε ζητήματα από την επικαιρότητα, συνδυάζουμε στοιχεία από άλλα μαθήματα. (*διεπιστημονικότητα*).

Μπορούμε επίσης να απευθυνθούμε στην τάξη για να σχολιάσουν, να συσχετίσουν, να συμπληρώσουν τις απαντήσεις των συμμαθητών τους. Ενθαρρύνουμε και ενεργοποιούμε έτσι περισσότερο τους μαθητές που συμμετέχουν.

Πριν από την υποβολή ερωτήσεων μπορούμε να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών (έξυπνοι ταραξίες) με φράσεις όπως «η ερώτηση απευθύνεται σε έξυπνους και ευφυείς μαθητές, εσάς...». Κεντρίζουμε το ενδιαφέρον τους, καθώς εκφράζουμε υψηλές προσδοκίες επιτυχίας για όλους τους μαθητές. Ο διδάσκων πρέπει να ενθαρρύνει το επίπεδο προσδοκίας του μαθητή, να έχει περισσότερες

απαιτήσεις από τον εαυτό του: «Είμαι σίγουρος ότι το ξέρεις ... προσπάθησε, συνέχισε...». Με προσωπικές αναφορές σε μαθητές: Γιώργο, Μαρία, Νίκο

Ερωτήσεις πάνω στο μάθημα χρησιμοποιούνται μερικές φορές για να επιβάλουν ή να αποκαταστήσουν την προσοχή των μαθητών. Αντί να διακόψουμε το μάθημα για να ζητήσουμε την προσοχή τους, μπορούμε να απευθύνουμε απλώς κάποια ερώτηση σε ύποπτες ομάδες.

● **Μονόλογος:** Παράλληλα με το διάλογο, ο αφηγηματικός λόγος του διδάσκοντα (δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10 λεπτά) πρέπει να διακρίνεται από εκφραστική ικανότητα, παραστατικότητα, επαρκές λεξιλόγιο, σαφήνεια, οργανωτικότητα και μεθοδολογική συνέπεια. Μέσα από τη ζωντάνια, το δυναμισμό, τις συχνές επεξηγήσεις (επεξηγηματική διδασκαλία) και το φωτισμό του θέματος από πολλές πλευρές, επιδιώκουμε να ενεργοποιήσουμε το ενδιαφέρον του μαθητή. Με αυτά τα χαρακτηριστικά η διδασκαλία μετατρέπεται σε παραστατική τέχνη.

Ο διδάσκων μπορεί επίσης να παρουσιάσει τη διαδικασία μιας δεξιότητας ή να επιδείξει τον τρόπο σκέψης που ακολουθεί για την επίλυση ενός προβλήματος (επιδεικτική διδασκαλία): «θα σας δείξω τον τρόπο οργάνωσης ενός συλλογισμού».

● **Ενεργοποίηση κινήτρων μάθησης:**

Ο μαθητής για να προσέξει στο μάθημα πρέπει να ασχολείται με κάτι γιατί του δίνει χαρά, ικανοποίηση, εμπεριέχει μέσα του την ενίσχυση, έτσι ώστε πολλές φορές η επέκταση του γνωστικού πεδίου να βιώνεται ως επέκταση της προσωπικότητας. Η διδασκαλία επομένως οφείλει να ενεργοποιήσει τα εσωτερικά κίνητρα, διότι η μάθηση γίνεται διαρκέστερη και επιπλέον βοηθάμε τους μαθητές να εκμεταλλευτούν τις ιδιαίτερες ικανότητές τους. Παράγοντες που δραστηριοποιούν τα κίνητρα μάθησης κατά τη διδασκαλία είναι:

α) η πρωτοτυπία του θέματος ή η πρωτοτυπία του τρόπου παρουσίασης του θέματος.

β) ο βαθμός δυσκολίας του πρέπει να συναρτάται με την πνευματική ανάπτυξη των παιδιών (μέσος βαθμός δυσκολίας). Για να χρησιμοποιήσω την υπερβολή: απευθυνόμενοι στους μαθητές, τους λέμε με περισπούδαστο ύφος: «Εντοπίστε την ομορτυνιστική ιντελιγκέντσια της θεατρικής στρουχτούρας του Μπέρτολ Μπρεχτ» ... ☺ # ✎

γ) η θετική ενίσχυση: δεν πρέπει να λείπουν οι επιδοκμασίες μετά από κάθε επιτυχία του μαθητή: «πολύ σωστά, εξαιρετικά, μπράβο!»

δ) η επανατροφοδότηση επίσης παίζει σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη και δραστηριοποίηση των κινήτρων μάθησης. Ο μαθητής χρειάζεται να παίρνει πληροφορίες άμεσα (από την ίδια του τη συμπεριφορά) ή έμμεσα (από τον καθηγητή) για τις προσπάθειές του και για το επίπεδο των επιδόσεών του. Η

πληροφόρηση αυτή είναι στοιχείο που επιζητούν οι μαθητές και επιδρά ευεργετικά στη συμμετοχή τους. Διαφορετικά μειώνεται το ενδιαφέρον τους.

- **Ενεργοποίηση της διαμαθητικής επικοινωνίας.**

Εκτός από τη δασκαλο-μαθητική επικοινωνία πρέπει ο διδάσκων να εμπλέξει τους μαθητές του σε διαμαθητική επικοινωνία. Η ενεργοποίηση αυτής της επικοινωνίας μπορεί να επιτευχθεί με την **ομαδοσυνεργατική** διδασκαλία. Οι ομαδοσυνεργατικές τεχνικές αρέσουν στα παιδιά, τα οποία μαθαίνουν να συνεργάζονται, να εργάζονται δημιουργικά, να συγκροτούν την άποψή τους σε αλληλόδραση με την ομάδα. Όπου είναι εφικτό εφαρμόζουμε τη βραχύχρονη ομαδοποίηση, κατά την οποία μαθητές εργαζόμενοι ομαδικά φέρουν εις πέρας, σε σχετικά σύντομο διάστημα (5-10'), την εργασία που τους αναθέτουμε.

Στην ενεργητική συμμετοχή των μαθητών αποβλέπει και η **βιωματική προσέγγιση**, μέσω δραματοποιημένων διαλόγων ή και θεατρικών παραστάσεων. Εντοπίζουμε σενάρια δραματοποίησης: παιχνίδι ρόλων: «θέλετε να παίξουμε;». Η τεχνική της υπόδυσης ρόλου, ή ανάληψης ρόλου αποτελεί διδακτική τεχνική που διευκολύνει την κατανόηση της θέσης του άλλου (λέγεται **ενσυναίσθηση - empathy**).

Ας ανακαλύψουμε διαφορετικούς τρόπους κατανόησης μιας διδακτικής ενότητας, οδηγώντας τους μαθητές να συμμετάσχουν στα βιώματα του άλλου:

Παράδειγμα: Για να κατανοήσουν οι μαθητές τις κοινότητες χωριών στο Βυζάντιο (στο μάθημα της Βυζαντινής Ιστορίας Β' Γυμνασίου, Β' Λυκείου), καταφεύγουμε σε παιχνίδι ρόλων: εσύ είσαι στρατιώτης-αγρότης, εσύ ο δυνατός της περιοχής, εσύ είσαι κριτής=φορολογικός υπάλληλος του κράτους. Ποια τα δικαιώματα και ποιες οι υποχρεώσεις του καθενός. Υποβάλλουμε υποθετικές ερωτήσεις: αν δεν μπορείς αγρότη να πληρώσεις φόρους στο κράτος, τι γίνεται; Το κράτος πώς αντιδρά; Αν δεν έχεις κτήμα στρατιώτη, τι γίνεται με την στρατολογική σου υποχρέωση; Έτσι φτάνουμε και στην αλληλέγγυο φορολογική ευθύνη.

- **Δημιουργικές δραστηριότητες:**

Εκμεταλλευόμαστε όλες τις ευκαιρίες για δημιουργικές δραστηριότητες, για ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης. Τα θέματα πρέπει να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των μαθητών. «Ποια λέξη ή φράση θα παίρνατε από το κείμενο με τη μεγαλύτερη φόρτιση». «Αρχίστε να δημιουργείτε μια αφήγηση, ένα ποίημα – ο ένας κτίζει πάνω στην ιστορία του άλλου: προκαλούμε «ιδεοθύελλα» (**brainstorming**). Δεν δίνουμε έτοιμες λύσεις, ούτε αποπαίρνουμε τους μαθητές όταν λένε κάτι λανθασμένο, αλλά τους κάνουμε να αισθάνονται ότι οι ιδέες τους έχουν αξία.

Ζητάμε τη συνέχεια μιας ιστορίας, την πρόβλεψη του τέλους: «Με αφορμή το μυθιστόρημα του Κ. Πολίτη, Στου Χατζηφράγκου (Λογοτεχνία Β΄ Λυκείου) ζητάμε από τους μαθητές τη δική τους εκδοχή στο μετέωρο ερώτημα του κειμένου «τι νομίζετε ότι απέγινε ο Τζώνης;». Κατά τρόπο ανάλογο, με αφορμή το διήγημα του Άντον Τσέχωφ, Ο Βάνκας, (Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου) ρωτάμε τους μαθητές «Τι θα θέλατε να συμβεί στο Βάνκα; Γράψτε το τέλος της ιστορίας του».

Άλλες φορές πάλι επικαλούμαστε την έμπνευση της στιγμής, προσαρμόζουμε δηλαδή τις διδακτικές μας δραστηριότητες στις ανάγκες της στιγμής (αυτό ονομάζεται «γνωστική ευκαμψία», ένα από το κυριότερα στοιχεία της τέχνης του διδάσκειν).

• Χρήση αισθητηριακών τεχνικών:

Η χρήση κάθε είδους εποπτικού και ακουστικού υλικού υπάγεται στις *αισθητηριακές τεχνικές* προσέλκυσης της μαθητικής προσοχής (εικόνες, διαφάνειες, σχήματα, χρήση πίνακα, που δίνει τη δυνατότητα αναγραφής όρων, ονομάτων, χρονολογιών, καθώς και σχηματική παραστατικοποίηση στοιχείων της διδακτικής ενότητας: σχήματα, διαγράμματα). Τα αισθητηριακά αντικείμενα σύμφωνα με την ψυχολογία προκαλούν εύκολα την προσοχή μας, ενώ η εναλλαγή ακουστικών και οπτικών ερεθισμάτων την αυξάνει.

Η χρήση εικόνων:

Προτείνεται διδακτική αξιοποίηση της εικόνας, η οποία αποτελεί πηγή μηνυμάτων και πεδίο έκφρασης. Χρησιμοποιούμε τεχνικές οπτικού γραμματισμού. Ο μαθητής καλείται να περιγράψει τις σκέψεις και τα συναισθήματα των προσώπων τα οποία

απεικονίζονται στις εικόνες.

Για παράδειγμα με αφορμή τον πίνακα του Νικηφόρου Λύτρα, *Ta Kálanτα* (1875) (βλ. φωτογραφία) (Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου), λέμε στους μαθητές: «Είστε εσείς στην εικόνα που βλέπετε. Διηγηθείτε την ιστορία σας».

Ζητάμε να βρουν τι συμβολίζουν οι εικόνες, δηλαδή να μετασχηματίσουν τα εικονιστικά μηνύματα σε λεκτικά.

Παρατηρώντας για παράδειγμα το έργο του **Νίκου Εγγονόπουλου, *Εμφύλιος πόλεμος* (1948)** (βλ. φωτογραφία) (Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου), λέμε στα παιδιά: «Φαντάσου ότι περπατάς μέσα στην εικόνα: τι βλέπεις, τι νιώθεις, πώς αισθάνεσαι;».

Η χρήση των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα των εκπαιδευτικών λογισμικών αποτελεί επίσης μια ελκυστική πρόταση μαθήματος με εικόνες, χρώματα, πολυτροπικά κείμενα, animations. Ενθαρρύνουμε τους μαθητές να αυτενεργήσουν δημιουργικά και κριτικά σε ένα ταξίδι γνώσεων, χρωμάτων και σχεδίων (π.χ. ο ελληνιστικός πολιτισμός μέσα από την τέχνη της εικόνας).

• **Ψυχολογικό κλίμα της τάξης:**

Απαραίτητη φυσικά προϋπόθεση για τη μαθητική προσοχή είναι η συναισθηματική σχέση του παιδιού με τον εκπαιδευτικό. Είναι βασικό να εξασφαλίζει ο εκπαιδευτικός στους μαθητές μια ευχάριστη, ζεστή και ελεύθερη ατμόσφαιρα, να δημιουργήσει τις απαραίτητες ψυχολογικές προϋποθέσεις: ψυχολογική στήριξη των παιδιών, ενθάρρυνση της διαπροσωπικής επικοινωνίας, παροχή άμεσων ανατροφοδοτήσεων. Το θετικό ψυχολογικό κλίμα ενισχύει την αυτοεκτίμηση του μαθητή, γεγονός που λειτουργεί παρωθητικά και παρέχει δυνατότητες αξιοποίησης της συλλογικής δράσης και επηρεάζει αποφασιστικά τη μάθηση και τη συμπεριφορά.

Ένα ακόμη στοιχείο του ψυχολογικού περιβάλλοντος που στηρίζει την μαθητική προσοχή είναι ο ενθουσιασμός του εκπαιδευτικού, η ικανότητά του να μεταδίδει στους μαθητές το ενδιαφέρον του για το αντικείμενο που διδάσκει, η τέχνη να τους γοητεύει.

Η χρήση του χιούμορ επίσης συμβάλλει στην ψυχολογική εκτόνωση της τάξης. Το χιούμορ είναι ένα από τα φυσικά χαρίσματα της προσωπικότητας, είναι δύσκολο να οριστεί και αδύνατο να διδαχθεί. Δρα ευεργετικά κατά τη διδακτική διαδικασία και οι μαθητές το χαίρονται. Η χρήση του φυσικά εξαρτάται από τον ψυχισμό της στιγμής.

Επίλογος:

Οι τεχνικές ενεργοποίησης της μαθητικής προσοχής, που εκθέσαμε αρκετά συνοπτικά, έχουν σχέση με το περιεχόμενο και την οργάνωση των διδασκομένων, την προσαρμογή της διδακτικής διαδικασίας στις ατομικές δυνατότητες και το ρυθμό μάθησης των μαθητών, την αλληλενέργεια μέσα στην τάξη. Είναι κατανοητό ότι όλοι οι μαθητές δεν έχουν για όλα τα θέματα και όλες τις στιγμές προσωπικό εσωτερικό ενδιαφέρον. Ο εκπαιδευτικός καλείται να δημιουργήσει ενδιαφέρον εκεί που δεν υπάρχει ή να σχηματοποιήσει και να εστιάσει σε συγκεκριμένο θέμα το ευρύτερο ενδιαφέρον που τυχόν υπάρχει.

Η γνώση της διδακτέας ύλης δεν είναι από μόνη της επαρκής για την αποτελεσματικότητα της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Πρέπει να είμαστε δημιουργικοί, ευρηματικοί, αλλά και εξοικειωμένοι με τις στρατηγικές της σύγχρονης διδακτικής έρευνας, προκειμένου να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις του ρόλου μας.

Η διδασκαλία είναι τέχνη και επιστήμη (Dewey)

Σε κάθε περίπτωση το περιβάλλον της τάξης πρέπει να αντιμετωπίζεται ως σοβαρό και όχι ως αστείο, ως σημαντικό και όχι ως ανούσιο, ως ενδιαφέρον και όχι ως ευκαιριακό, ως άξιο για ενεργητική συμμετοχή και όχι για χασμουρητά, φασαρία, άσκοπες συζητήσεις.

Δρ. Αικατερίνη Μ. Ρεβάνογλου
Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
katrevan@sch.gr

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

- Κ. Χρυσαφίδης, *Βιωματική επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*, Αθήνα 1994.
- Χ. Φράγκου, *Ψυχοπαιδαγωγική. Θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, παιδείας, διδακτικής και μάθησης*, Αθήνα³⁸ 2002.
- Κ. Frey, *Η Μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη 1986.
- Μ. Hammersley, *Η κινητοποίηση της προσοχής των μαθητών*, στο Γ. Μιχαλακόπουλος, *Το Σχολείο και η Σχολική Τάξη*, Θεσσαλονίκη 1997.
- Α. Καραπέτσας, *Νευροψυχολογία*, Αθήνα 1988.
- Ι. Κανάκης, *Η οργάνωση της διδασκαλίας – μάθησης με ομάδες εργασίας. Θεωρητική θεμελίωση και πρακτική εφαρμογή*, Αθήνα 1987.
- Αχ. Καψάλης, *Παιδαγωγική Ψυχολογία*³, Θεσσαλονίκη 1989.
- Κ. Kougl, *Communication in the Classroom*, Illinois 2004.
- Η. Ματσαγγούρας, *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*², Αθήνα 1995
- Η. Ματσαγγούρας, *Η σχολική τάξη. Χώρος – Ομάδα – Πειθαρχία – Μέθοδος*, Αθήνα 2006.
- Ε. Meyer, *Ομαδική διδασκαλία. Θεμελίωση και παραδείγματα*, Θεσσαλονίκη 1987.
- Ε.Π. Παπανούτσος, *Ψυχολογία*, ΟΕΔΒ, 1977.
- Ε. Μυρογιάννη, Δ. Μαυροσκούφης (επιμέλεια), *Οι φιλόλογοι στον υπολογιστή*, Θεσσαλονίκη 2004.
- Κ. Westphalen, *Αναμόρφωση των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Εισαγωγή στη μεταρρύθμιση του Curriculum*, (μετάφραση από την 8^η γερμανική έκδοση), Θεσσαλονίκη 1998.
- Π. Ξωχέλλης, *Παιδαγωγική του Σχολείου*⁴, Θεσσαλονίκη 1994.